

**УХВАЛА
ДРУГОЇ КОЛЕГІЇ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Закарпатської обласної спілки споживчих товариств щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Господарського процесуального кодексу України

К и ї в
30 січня 2024 року
№ 14-2(II)/2024

Справа № 3-213/2023(397/23)

Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України у складі:

Лемак Василь Васильович (голова засідання),
Головатий Сергій Петрович (доповідач),
Городовенко Віктор Валентинович,

розглянула на засіданні питання щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Закарпатської обласної спілки споживчих товариств щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Господарського процесуального кодексу України.

Заслухавши суддю-доповідача Головатого С.П. та дослідивши матеріали справи, Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

у с т а н о в и л а :

1. Закарпатська обласна спілка споживчих товариств (далі – Спілка) звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням (вх. № 16/397 від 15 грудня 2023 року) перевірити на відповідність Конституції України

(конституційність) пункт 2 частини другої, частину третю статті 321 Господарського процесуального кодексу України (далі – Кодекс).

1.1. Відповідно до пункту 2 частини другої статті 321 Кодексу заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або винятковими обставинами („виключними обставинами“) може бути подана „з підстав, визначених пунктами 2, 3 частини другої та частиною третьою статті 320 цього Кодексу, – не пізніше десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили“.

Згідно з частиною третьою статті 321 Кодексу „строки, визначені в частині другій цієї статті, не можуть бути поновлені“.

1.2. Спілка просить перевірити оспорювані приписи статті 321 Кодексу на відповідність частині другій статті 8, частині другій статті 55 Конституції України.

1.3. Обґрунтовуючи твердження щодо невідповідності Конституції України пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Кодексу, Спілка посилається на окремі приписи Конституції України, Кодексу, Закону України „Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини“, на Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція), Віденську конвенцію про право міжнародних договорів 1969 року, Рекомендацію № R(2000)2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після ухвалення рішень Європейським судом з прав людини (1), ухвалену на його 694-му засіданні 19 січня 2000 року, на рішення Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини, а також на судові рішення в її справі.

2. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї документів і матеріалів впливає таке.

2.1. Спілка в грудні 2002 року звернулася з позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю Комерційний банк „Коопінвестбанк“, у якому, уточнивши під час розгляду справи позовні вимоги, просила: визнати недійсними договори купівлі-продажу частини адміністративної будівлі на вул. Гойди, буд. 10 в місті Ужгород (далі – адмінбудівля) від 4 березня 1996 року № 1 та від 2 грудня 1996 року № 1; повернути сторони в попереднє становище і визнати недійсним свідоцтво про право власності на 24/100 частки адмінбудівлі, видане на підставі договору купівлі-продажу від 4 березня 1996 року № 1; визнати право власності на всю адмінбудівлю.

Суди справу розглядали неодноразово.

2.2. Господарський суд Закарпатської області рішенням від 10 лютого 2009 року, залишеним без змін постановою Львівського апеляційного господарського суду від 29 липня 2009 року, щодо позовних вимог про визнання права власності на всю адмінбудівлю: у задоволенні позовних вимог про визнання права власності на 24/100 частки адмінбудівлі – відмовив, про визнання права власності на 76/100 частки адмінбудівлі – провадження у справі припинив на підставі пункту 1¹ частини першої статті 80 Кодексу (у редакції, чинній на час ухвалення рішення суду); у задоволенні решти позовних вимог – відмовив.

2.3. Вищий господарський суд України постановою від 3 грудня 2009 року касаційну скаргу Спілки залишив без задоволення, а постанову Львівського апеляційного господарського суду від 29 липня 2009 року – без змін.

2.4. Спілка 29 грудня 2009 року подала до Верховного Суду України через Вищий господарський суд України касаційну скаргу на постанову Вищого господарського суду України від 3 грудня 2009 року.

Вищий господарський суд України 31 травня 2010 року повернув зазначену касаційну скаргу, обґрунтувавши тим, що Конституційний Суд України в Рішенні від 11 березня 2010 року № 8-рп/2010 установив, що „конституційний

статус Верховного Суду України не передбачає наділення його законодавцем повноваженнями суду касаційної інстанції щодо рішень вищих спеціалізованих судів, які реалізують повноваження касаційної інстанції“ (абзац четвертий пункту 1 резолютивної частини), а відтак, постанови (ухвали) вищого спеціалізованого суду касаційному оскарженню не підлягають.

2.5. Спілка в жовтні 2010 року звернулася до Європейського суду з прав людини із заявою про порушення державою Україна пункту 1 статті 6 Конвенції.

Європейський суд із прав людини 5 вересня 2022 року ухвалив рішення у справі *Закарпатська обласна спілка споживчих товариств та інші проти України* (заява № 65719/10 та 2 інші заяви), яким, зокрема, визнав прийнятною заяву № 65719/10 та ухвалив, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції, оскільки тривалий розгляд повторної касаційної скарги Спілки (п'ять місяців), поданої до ухвалення рішення Конституційним Судом України, був невиправданим і, як наслідок, обмеження права Спілки на доступ до суду не було передбачуваним.

Зазначене рішення Європейського суду з прав людини набуло статусу остаточного 15 грудня 2022 року.

2.6. Спілка 9 березня 2023 року звернулася до Великої Палати Верховного Суду із заявою про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 3 грудня 2009 року за „виключними обставинами“ на підставі, визначеній пунктом 2 частини третьої статті 320 Кодексу – установлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом.

У цій заяві Спілка просила скасувати постанову Вищого господарського суду України від 3 грудня 2009 року та скерувати справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Велика Палата Верховного Суду ухвалою від 12 вересня 2023 року, яка є остаточним судовим рішенням у справі Спілки, закрила провадження у справі,

мотивуючи це тим, що відновлення попереднього юридичного становища, який мала Спілка до встановленого Європейським судом із прав людини порушення Конвенції (*restitutio in integrum*), є неможливим.

Неможливість відновлення попереднього юридичного становища обґрунтовано, зокрема, тим, що Законом України „Про судоустрій і статус суддів“ від 2 червня 2016 року № 1402–VIII зі змінами було змінено систему судоустрою в Україні. Зокрема, Верховний Суд наділено повноваженнями провадити судочинство як суд касаційної інстанції, а вищі спеціалізовані суди, одним із яких був Вищий господарський суд України, припинили свою діяльність. Також в ухвалі Великої Палати Верховного Суду від 12 вересня 2023 року зазначено, що чинне законодавство не встановлює порядку розгляду скарги на судові рішення Вищого господарського суду України.

3. Розв’язуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України виходить із такого.

Згідно із Законом України „Про Конституційний Суд України“ конституційною скаргою є подане до Конституційного Суду України письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих приписів), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб’єкта права на конституційну скаргу (частина перша статті 55); конституційна скарга має містити обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих приписів) із зазначенням того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб’єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону (пункт 6 частини другої статті 55); суб’єктом права на конституційну скаргу є особа, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України (його окремі приписи) суперечить Конституції України (абзац перший частини першої статті 56); конституційна

скарга є прийнятною за умов її відповідності вимогам, визначеним статтями 55, 56 цього закону (абзац перший частини першої статті 77).

3.1. Спілка просить перевірити на відповідність Конституції України, зокрема, частину третю статті 321 Кодексу, якою встановлено, що „строки, визначені в частині другій цієї статті, не можуть бути поновлені“.

Аналіз остаточного судового рішення у справі Спілки – ухвали Великої Палати Верховного Суду від 12 вересня 2023 року – свідчить про те, що частину третю статті 321 Кодексу суд касаційної інстанції не застосував.

Понад те, Велика Палата Верховного Суду, перевіряючи матеріали заяви Спілки про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 3 грудня 2009 за винятковими обставинами, ухвалою від 13 квітня 2023 року поновила Спілці строк на подання зазначеної заяви та відкрила провадження у справі, засотувавши при цьому загальний припис частини першої статті 119 Кодексу щодо можливості поновлення пропущеного процесуального строку, а не спеціальний – частину третю статті 321 Кодексу.

Отже, Спілка в цій частині конституційної скарги не дотримала вимог частини першої статті 55, абзацу першого частини першої статті 56 Закону України „Про Конституційний Суд України“, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 1 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – звернення до Конституційного Суду України неналежним суб’єктом.

3.2. За змістом частини першої, пункту 6 частини другої статті 55 Закону України „Про Конституційний Суд України“ ймовірне порушення гарантованого Конституцією України права людини є наслідком застосування саме оспорюваного суб’єктом права на конституційну скаргу закону (його окремих приписів) в остаточному судовому рішенні в його справі, а не застосування судом інших законів (їх приписів), конституційність яких автор клопотання не оспорує в своїй конституційній скарзі. ^{70/} Себто застосування судом оспорюваного

закону (його окремих приписів) в остаточному судовому рішенні суб'єкта права на конституційну скаргу та порушення його гарантованого Конституцією України права людини мають перебувати в прямому причиново-наслідковому зв'язку.

Аналіз ухвали Великої Палати Верховного Суду від 12 вересня 2023 року свідчить, що в ній цитовано пункт 2 частини другої статті 321 Кодексу і наведено практику Великої Палати Верховного Суду, коли Велика Палата Верховного Суду після спливу десятирічного строку на подання відповідної заяви в одних випадках здійснювала перегляд судових рішень за винятковими обставинами, а в інших – відмовляла в такому перегляді.

Однак у справі Спілки підставою закриття провадження у справі був не пропуск десятирічного строку для подання відповідної заяви, що його встановлено пунктом 2 частини другої статті 321 Кодексу, а неможливість відновлення попереднього юридичного становища, який Спілка мала до встановленого Європейським судом з прав людини порушення Конвенції (*restitutio in integrum*), внаслідок зміни системи судоустрою в Україні та невстановлення в чинному законодавстві порядку розгляду скарги на судові рішення Вищого господарського суду України (пункти 71–78 ухвали Великої Палати Верховного Суду від 12 вересня 2023 року).

Отже, застосування в остаточному судовому рішенні пункту 2 частини другої статті 321 Кодексу не призвело до порушення права Спілки на судовий захист, гарантованого статтею 55 Конституції України, оскільки закриття провадження у справі здійснено на інших юридичних підставах.

Спілка в цій частині конституційної скарги не дотримала вимог пункту 6 частини другої статті 55 Закону України „Про Конституційний Суд України“, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги.

Ураховуючи викладене та керуючись статтями 147, 151¹, 153 Конституції України, на підставі статей 7, 32, 37, 50, 55, 56, 61, 77, 86 Закону України „Про Конституційний Суд України“, відповідно до § 45, § 56 Регламенту Конституційного Суду України Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

у х в а л и л а:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Закарпатської обласної спілки споживчих товариств щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини третьої статті 321 Господарського процесуального кодексу України на підставі пункту 1 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – звернення до Конституційного Суду України неналежним суб’єктом; пункту 2 частини другої статті 321 Господарського процесуального кодексу України на підставі пункту 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги.

2. Ухвала Другої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України є остаточною.

**ДРУГА КОЛЕГІЯ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**